سیاسەتمان بەرامبەر بەکورد نەگۆڕاوە

لیبیان سۆندەرز

پێش شەر لەئەنقەرە دەربارەی مەسەلەی ئاوارەکان رێککەوتنێکمان لەگەڵ لایەنە سەرەکییەکانی باکووری عێراق دا ئیمزا کرد

پێش هەمووشتێك دەمەوێ ئاماژە بەوە بکەین کە لەماوەی ٣٥ ساڵی رابردوودا کەرکوك ئێش و ئازارێکی زۆری چەشتووەو، ئێمە زۆر باش ئاگاداری سیاسەتەکانی رژێمی سەددامین لەوانە سیاسەتی تەعریب و تەبعیس و بەزۆر راگواستن و دابەشکردنی خەڵك و دابڕینی ناوچە ئیدارییەکان لەکەرکوك بەمەبەستی سیاسەتی بەعەرەبکردن و گۆڕینی دیموگرافیای کەرکوك. چەند ساڵ پێش شەڕی ئازادی عێراقیش من بەردەوام سەردانی ئەو کەمپانەی ئاوارەکانم دەکرد کە لەسلێمانیو هەولێر بوون و قسەم لەگەڵیان کردووەو لەئێش و ئازارەکانیان تێگەیشتوم. هاوکارانم لەحکومەتی بەریتانیا و ئەمریکاش بەرونی ئاگاداری ئەو مەسەلەیەن. تەنانەت پێش شەڕی ئازادی عێراق زۆر بایەخمان بەمەسەلەی ئەو ئاوارانە دا کە بەهۆی سیاسەتی تەعریبەوە ئاوارەبوونە، چونکە لەوە تێگەیشتین ئەگەر هەر یەکیان لەلای خۆیەوە یەکسەر بگەڕێتەوە رووبەڕووی کارەساتێکی مرۆیی دەبینەوە. بۆیە گفتوگۆی دوورو درێژمان لەگەڵ سەرجەم پێکهاتەکانی ئۆپۆزسیۆنی عێراق کرد بۆ پێکەوە لێکۆڵینەوە لەجۆرە سیاسەتێك کەدوورمان بخاتەوە لەوە. هەروەها بۆ زانیاری ئێوە ئێمە لەئەنقەرە جۆرە رێککەوتنێکمان لەگەڵ نوێنەرانی لایەنە هەرە سەرەکییەکانی هەرێمی باکوور ئیمزا کرد دەربارەی ئاوارەکان. حەز دەکەم لێرەش دا جەختبکەمەوە کە ئەو سیاسەتێك نەبوو بۆ گەڕاندنەوەی ئەو ئاوارانە بەڵکو سیاسەتێك بوو بۆ مانەوەیان و پاشتر گەڕاندنەوەیان. خۆشتان دەزانن جیاوازییەکی زۆر لەنێوان ئەو دووەدا هەیە. هاوپەیمانان باش لەو راستییە تێدەگەن کە هەر کەسێك بەهۆی تەعریب و راگواستنەوە دەرکرابێ مافی گەڕانەوەی هەیە بۆ سەر موڵك و ماڵی خۆی، بۆیە ئێمە بەرپرسیارێتییەکی ئەخلاقیمان لەسەر شانە کە دڵنیابین هەر کەسێك لەو ئاوارانە کە دەگەڕێنەوە سەر ماڵ و موڵکی خۆی گەڕانەوەیەکی بەخزمەتگوزارییەوە بێ بۆ ئەوەی گەڕانەوەیەکی بەردەوام و تۆکمە بێت، بۆیە ئێمە داوامان لەو ئاوارانە کردووە بەشێوەیەکی کاتی لەو شوێنانەی ئێستایان بمێننەوە. هەر بۆیەش لەچوارچێوەی بەشێك لەو رێککەوتنانەی لەئەنقەرە ئەنجامدران لەسەر پێکهێنانی لیژنەیەکی تایبەتیش رێککەوتین بۆ گەڕاندنەوەی موڵك و ماڵەکان بۆ خاوەنەکانیان.

من لە مانگی ئایاری ساڵی رابردووەوە بەشدار بووم لەو لیژنەیەی کە بە مەبەستی دانانی بەرنامەی گونجاو و پێکهێنانی کۆمسیۆنێکی تایبەت بۆ مەبەستی چارەسەرکردنی کێشەی زەوی‌و موڵکایەتی خانووبەرە سازکرا. هەر لەبەر گرنگی مەسەلەی ئاوارەکان ئێمەش وەك CPA هانی مەجلیس حوکممان دا کە وەزارەتی پەنابەران و ئاوارەکان دابنێن، ئێمەش لەدەسەڵاتی کاتی هاوپەیمانان لەباکوور راوێژکارێکی تایبەتمان بۆ مەسەلەی ئاوارەکان دانا. لەگەڵ ئەوەشدا پێویستە دان بەوە دابنێین کە ئەو پرۆسەیە پرۆسەیەکی زۆر خاوبوو، هەر چەندە پار مانگی حوزەیران بریمەر گوتی کە بەزووترین کات دەستدەکەین بەچارەسەرکردنی کێشەی زەوی‌و خاوەندارێتییەکان لەرێگەی چەندین دامەزراوەی نێودەوڵەتییەوەو، هەوڵماندا بۆ وەرگرتنی شکایەتەکانی خەڵك لەسەر مەسەلەی خاوەندارێتی. بەڵام بەداخەوە بەهۆی تەقاندنەوەی بارەگای UN لەبەغدا هیچ دامەزراوێکی نێودەوڵەتی لەعێراق دا نەما کە هاوکارمان بێ لەسەرخستنی ئەو پرۆسەیەدا، دوای رێککەوتنی ٢٠٠٣/١١/١٥یش خۆمان لەبەردەم ماوەیەکی دیاریکراودا بینییەوە بۆ گەڕاندنەوەی دەسەڵات و سەروەری بۆ عێراقییەکان و، دەرکەوت کە هەر جۆرە رێککەوتن و لیژنەیەکمان پێویستە بەسەرپەرشتی خودی عێراقییەکان بێ، ئێمە پێکهاتەیەکی جیاوازمان بۆ چارەسەری ئەوە وەك پێشنیاز دا بە ئەنجوومەنی حوکم، دوای ماوەیەکی زۆرو گۆڕانکارییەکی زۆر لەلایەن نوێنەرانی کورد و تورکمان و ئاشوری لەگەڵاڵەنامەکەدا لەسەرەتای ئەمساڵ بڕیاریان لەسەر دا، ئێستا لەهەموو شارە گەورەکان نووسینگەی تایبەتی کۆمسیۆن چارەسەرکردنی کێشەی زەوی‌و موڵکایەتی خانوبەرە کە کورتکراوەکەی IPCC یەو لەهەموو شارەکان دانراوەو ئەوانەی خانوو و زەویان زەوتکراوە دەتوانن شکایەتیان تۆمار بکەن لەوێ، دوای قۆناغی جیاکردنەوەی ئەو شکایەتانەو دوای قۆناغی دادگایی، زەوی‌و موڵکەکان دەگەڕێنەوە بۆ خاوەنەکانیان.

ئێستاش گرنگی بەگەڕانەوەی خەڵك بۆ ئەو ناوچانە دەدەین کە لەلایەن رژێمەوە کرابوونە ناوچەی قەدەغەکراو و سەربازی، چونکە کەمتر ناکۆکیان لەسەرە، بەڵام هەندێ لەو ناوچانەش مینی سوپای سەددامیان لێ ماوە.

هەموو عەرەبەکان دەتوانن لەشاری کەرکوك دا بمێننەوە

بۆ رێکخستنی کاروباری شارستانی ناو شاری کەرکوکیش ئەنجوومەنی بەڕێوەبردنی شاری کەرکوکمان دروستکرد، دواتر بۆ ئەوەی بتوانێ رۆڵی زیاتر بگێڕێ ئەنجوومەنەکەمان فراوانتر کرد کەهەموو سنوری پارێزگاکە بگرێتەوە، ئێمە زۆر گوێبیستی ئەوە بووین کە رەخنە لەئێمە گیراوە کەبۆچی رێگە بەعەرەبەکان دراوە ئەندامی دیکەیان بۆ زیاد بکرێ، وەڵامێکی زۆر سادەتان دەدەمەوە چونکە ئێستا عەرەب لەناو کەرکوکە، گرنگ نییە چۆن گەیشتونەتە کەرکوك، ئێمە باش دەزانین کەزۆر لەعەرەبەکان لەلایەن سەددامەوە هێندراون و زۆریان زۆر سودمەندبوون بەهێنانیان بۆ کەرکوك، بەڵام ئەوان لەکەرکوکن، خێزانەکانیان لەکەرکوکە، زۆریان ماوەی چەندین ساڵە لەوێنە، هەندێکیان لەوێ زەواجیان کردووە و منداڵیان بووەو منداڵەکانیان لەوێ خراونەتە بەرخوێندن و تەنانەت گەیشتونەتە زانکۆش. ئیتر بەهاتن و خواستی خۆیان هاتبن یان بەزۆر هێندرابن، ئێستا ئەوان لەکەرکوکن و ژیانیان لەکەرکوك دروستکردووەو پێویستە گوێیان لێبگرین و نوێنەریان هەبێ، کورد و تورکمان و ئاشوریش دەبێ باشتر لەهەموو کەس لەوە تێبگەن چونکە لە ٣٥ ساڵی رابردوودا کێشەی سەختی بێ نوێنەری‌و بێبڕوا دەرنەبڕینیان چەشتووە.

هەروەها پێمانگوتراوە کە هاوپەیمانان دەیانەوێ دیسان دیموگرافیای شاری کەرکوك بگۆڕین، بەدڵنیاییەوە دەڵێین وایە دیموگرافیای کەرکوك دەگۆڕدرێ. چونکە ئێمە پێشبینی ئەوە دەکەین لەماوەی یەك دوو ساڵی ئایندەدا ژمارەیەکی زۆری کورد و تورکمان و تەنانەت ژمارەیەکی زۆری ئاشووریش بگەڕێنەوە شاری کەرکوك. بێگومان گەڕانەوە مافی خۆتانە. بەڵام عەرەبەکانیش مافی ئەوەیان هەیە بمێننەوە، ئەوەش نابێ وا لێکبدرێتەوە کە عەرەبەکان دەتوانن بەو ئسلوبەی کە هەیە بەداگیرکردنەوە بمێننەوە، بەڵکو لەرێگەی ئەو دادگا تایبەتیانەی کە دادەنرێن لەسەر ئەو زەوی‌و خانووانە دەردەکرێن کەهی خەڵکی دیکەیەو ئەوان داگیریان کردووە، دەبێ لێیدەربچن و بگەڕێنەوە شوێنەکانیان. بەڵام هەر خێزانە عەرەبێك پاش ئەوەی لەو خانووانەی خەڵکی دەرکران ئەگەر داوایان کرد لەکەرکوك بمێننەوە ئەوا هیچ کەس ناتوانێ رێگەیان لێبگرێ، دەزگاکانی پۆلیس و پاراستنی ئەمنیش دەبێ جەخت لەسەر ئەوە بکەنەوەو هەموو کەس دەبێ لەچوارچێوەی یاسادا بێت. هەر نەتەوەیەکیش لەکەرکوك بیەوێ نەتەوەیەکی دیکە دەر بکات ئەوە بەو مانایەیە کە سەددام بردییەوە، چونکە گەورەترین چەکی سەددام راستکردنەوەی نەتەوەیەکی کەرکوك بوو لەدژی نەتەوەیەکی دیکە بۆ ئەوەی تەنیا بوونی ئەو بمێنێتەوە لەکەرکوك. ئەگەر بەهەمان ئەو چاوانە سەیری یەکتر بکەن کە سەددام دەیویست یەکتری پێ ببینن مانای وایە کەرکوك دۆڕاوەو کەرکوك نامێنێ. من لەشعوری ئێوەی کورد تێدەگەم و دەزانم سەددام بەرنامەیەکی چری تەعریبی لەکەرکوك گرتبووە بەر، من وەك کەسێکی وێڵزی باش لەوە تێدەگەم، راستیشە کە زۆر شت ئێستا لەکەرکوك هەڵەیەو شێوازی نوێنەرایەتیکردنی رەنگە رازیکەر نەبێ بۆ هەموو پێکهاتەکانی کەرکوك. بەڵام ئێوە دەبێ رێز لەبوونی یەکتر بگرن.

بەپێی یاسای بەڕێوەبردنی دەوڵەت بۆ ماوەی ئینتیقالی دەبێ کار بۆ هەموو کەسێك دابین بکرێ بەبێ جیاوازی رەگەزی، دوای ئازادکردنی کەرکوك کە بۆشاییەك هەبووبێ خەڵك لەحکومەتی هەرێمی کوردستانەوە چوونە کەرکوك، ئەو کاتەش عەرەبەکان کەرکوکیان بەجێهێشت. ئێستا کەحکومەت و وەزارەت هەن زۆر گرنگە ئەوانەی لەوێ کار دەکەن لەو رێگەی ئەوەوە کار بکەن، چونکە حکومەتی هەرێمی کوردستان دەسەڵاتی تەنیا بەسەر ئەو ناوچانەدا هەیە کە پێش ئازادکردنی عێراق لەبندەسەڵاتی دابوون.

زۆر لە عەرەبەکان بەهۆی تۆقاندن و ترساندنی کوردەوە نایانەوێ لەکەرکوك بمێننەوە

دەزانم ئێوە دەخوازن کەرکوك بخرێتە سەر سنووری حکومەتی هەرێمی کوردستان، بەڵام ئێستا و لەیاسای بەڕێوەبردنی دەوڵەتیش دا ئایندەی کەرکوك دیاری نەکراوە لەبەر چەند هۆکارێکی زۆر گرنگ، چونکە لایەنە دیموگرافییەکەی هێشتا چەسپاو نییەو لەیەك دوو ساڵی داهاتوودا خەڵکێکی زۆر دەگەڕێتەوە کەرکوك، بەڵام کارێکی زۆر خراوەتە سەر شانی حکومەتی کاتی بۆ نەهێشتنی ناعەدالەتییەکان لەکەرکوك. بەڵام نە ئێمە هاوپەیمانان و نە حکومەتی کاتیش ناتوانێ ئەو گۆڕانکارییانە دەستکاری بکات کە رژێمی سەددام لەسنووری ئیداری کەرکوك دا کردبووی، چونکە حکومەتێکی هەڵبژێردراوو خاوەن دەستور دەبێ ئەوە ئەنجامبدا چونکە ئەوە بەرپرسیارێتییەکی گەورەیە. بەڵام حکومەتی کاتی ئەوەی لەسەر شانە کە تەوسیاتی خۆی ئامادە بکات بۆ چارەسەرکردنی مەسەلەکانی کەرکوك. ئەو کاتەش کەبڕیار لەسەر چارەنووسی کەرکوك دەدرێ، کەرکوك نابێتە شارێکی تەنیا کوردی یان تورکمانی یان ئاشوری یاخود عەرەبی، کەرکوك دەبێتە شاری هەموو ئەمانە، کەرکوك بخرێتە سەر سنووری ئیداری هەر شوێنێك وەکو هەولێر و وەکو نەینەوا پارێزگایەك دەبێ بۆ عێراق. کە هیواداریین عێراقێکی فیدراڵیی‌و هەموو پێکهاتەکان لەبەر چاو بگرێت و بەڕەسمی بناسێ. ئەگەر هاتوو لەراپرسی کەرکوك دا کەرکوك کەوتە سەر سنووری حکومەتی هەرێمی کوردستان ئێمە رازی دەبین، بەڵام پارێزگایەك دەبێ بۆ عێراق وەك هەموو پارێزگاکانی دیکە.

پشتگیری کردنی بڕیاری ١٥٤٦ شکستێکی دیکەی سەرکردایەتی کوردە

کاوە نادر

لەوەتەی رژێمی نەژاد پەرستی بەعس و سەددام رووخاوە، کێرڤی عێراقچییەتی هەردوو حزبە باڵا دەستەکەی باشووری کوردستان و وتاری سیاسی ئەو دوو حزبە بەشێوەیەکی سەرنج راکێش لەبەرز بوونەوە دایە، لەگەڵ رووخانی رژێم زۆریان هەوڵداو خۆیان ماندوکردو پارەیان سەرفکرد و مجامەلەی شێخ و مشایەخە عەرەبە عێراقیەکانیان کرد وەك پێش رووخان بۆیان نەچووە سەر، ببنە دمراستی عێراقییەکان ئێستاش بۆیان نەچووە سەرو نە ئەمریکاش پێگەو پایەکی ئەوتۆی لەو پێوەندەدا پێ رەوا دیتن، لەگەڵ رۆژگار بەتایبەتی لەکاتی گفتوگۆ کردن لەسەر یاسای ئیدارەی کاتی عێراق حەقیقەت و هەڵوێستی زۆربەی عەرەبە عێراقییەکان لەبەرامبەر فیدرالیزمی نەتەوەیی‌و مافە بنچینەیەکانی کورد ئاشکرا بوو، زۆر بێ شەرمانە سنوریان بۆ ئەو دووروویییەی خۆیان داناو ئەو نمەك حەرامانە لانی کەمی داخوازییەکانی کورد (فیدرالیزم)یان رەتکردەوەو بەئاشکرا کۆسپ و تەگەرەیان خستە پێش.

بڕیاری ١٥٤٦ی ئەم دواییەی ئەنجوومەنی ئاسایش، جگە لەچەمکە گشتیەکان نەبێ شتێکی دیکەی تێدا نییە بۆ کورد دڵی خۆی پێ بداتەوەو گوزارشت لەمافە بنچینەییەکانی بکا، ئەو برگەی کەباس لەفیدڕالیزم و دیموکراسی دەکاو ئێستا هەر دوو حزبەکە تەنزیری لەسەر دەکەن، لەراستیدا فیدڕالیزمی پارێزگاکانی مەبەست لەشێوەی لامەرکەزیەکەی بەزازو بەیانی ٢٩ی حوزەیران و ئەو دیموکراسیەتەش بە تەنیا بۆ چۆنیەتی‌و رادەی شوڤێنیستەکانی عەرەبە، هەر بۆیە جەماوەری کوردستان و رای گشتی کورد تووشی نائومێدی نارەزاییەکی زۆر بۆتەوەو تەنانەت هەردوو حزبە باڵادەستەکەش لەپێش دەنگدان لەسەر ئەو بڕیارە بەئاشکرا نارازی بوون و نامەیەکی هەڕەشە ئامێزیان ئاراستەی بوش کرد، کەچی لەدوای دەنگدان لەسەر ئەو بڕیارە بێ ئەوەی هیچ گۆڕانکاریەکی تیا کەوێ بەهۆی چەند پەیوەندییەکی تەلەفۆنی لێپرسراوانی تازەی عێراقی‌و سەردانی لێپرسراوانی مەیدانی ئەمریکی لەکوردستان، لەهەڵوێست هەڕەشەکانی خۆیان پەشیمان بوونەوەو کەوتنە پیاهەڵدان و بەئیجابی لەقەڵەم دانی ئەو بڕیارە، لێرەدا ئەوە بەدیار کەوت خۆ پچڕینەوەی ئەو دوو حزبە، کارێکی تاکتیکی بوو، ئەوەی دوێنێ دەیانگوت، ئەوا ئەمڕۆ لێی پەشیمان بوونەوە!!، سەیرە گەر نەکرێ‌و نەتوانرێ راستیەکان وەك خۆی بگوترێ، حەقیش نییە بە ناراستیدا هەڵبگوترێ، یاخود بشێوێندرێ، گومانی تێدانییە بەپێی ئەو بنیادە ئابووری‌و کۆمەڵایەتیەی کەئێستا عەرەبی عێراقی گوزەری تیادا دەکات، عەقڵی سیاسیان ناتوانێ چارەسەرێکی عادیلانە بۆ کێشەی باشووری کوردستان بدۆزنەوەو هەر لە روانگەی عەرەبچێتی خۆیان لەمەسەلەکان دەنواڕن و عێراق بەوڵاتێکی عەرەبی دادەنێنن، تا کوردیش خۆی بەعێراقی دابنێ‌و وتاری سیاسی کورد بەو شێوەیە عێراقچیانە بێ‌و شەفاف و نەرم و نیان بەڕێوەبچێ، ئەوا نەوەی کورد لەمەودوا بەسەری دێت لەوەی بەسەری هات باشتر نابێ!، گەر باشووری کوردستان و عێراق بە دوو گەل و وڵات دانەنرێ‌و راستییە مێژوویی‌و ئەتنی‌و یاساییەکانی باشووری کوردستان بەهەند هەڵنەگیرێ و لەسەر بنەمای بەرژەوەندییە هاوبەشەکان لەرێگای گرێ بەستێك لەسەر میکانیزمی پەیوەندی نێوانیان رێك نەکەون، ئەوا بێ عەدلی و نایەکسانی لەنێوانیان درێژەی دەبێ‌و ئەگەری ئەنجامدانی تاوان و کۆمەڵکوژی لەئارادایەو خەڵکی باشووری کوردستانیش ناتوانن بەسەر بڵندی‌و سەروەری بژین و بە یەکەوە ژیان و دۆستایەتی مانایەکی ئەوتۆی بۆ نامێنێ!!.

ناوەختی بڕیاری ١٥٤٦ی ئەم دواییانەو بەئیجابی لەقەڵەمدانی تێکشکانێکی دیکەی زهنیەت و سیاسەت و وتاری عێراقچیەکانە لەمسۆگەر کردنی مافە بنچینەییەکانی کورد لەبەغدا و نیشانەی پاشاگەردانی فیکری‌و سیاسی‌و تەنزیمی ئەو زهنیەتەیە لەکوردستاندا.

ئەگەر بڕیاری لکاندنی باشووری کوردستان بەدەوڵەتی عێراق لە ١٩٢٥/١٢/٢٥ لەرێگای ریفراندۆمێکی گاڵتە جاڕی کۆمەڵەی گەلان‌و بەپێی چەند مەرجێك ئەنجامدرا بێ، ئەوا ئەو جارە لەرێگای ئەنجومەنی ئاسایش، بێ ریفراندۆم و بێ مەرج دوای پتر لە (١٢) ساڵەی خویبوونی کورد لەم پارچەیە، ئەوا بێ قەیدو شەرت بەو وڵاتە لکێنرایەوەو دەسکەوتەکانی راپەڕین و ناوچەکانی دیکەی دەرەوەی حکومەتی هەرێمی کوردستان بەدڵ و قودسی کوردستانیشەوەو مەسەلەی تەعریب درایە دەست قەدەرو چارەنوسێکی نادیار!!!.

ئەگەر رێککەوتنامە شومەکەی (٦) ئادار بە ناوبژیوانی وڵاتی جەزائیرو بەموبارەکەی ئەمریکا ئەنجامدرا بێ، ئەوا ئەو جارەش مێژوو خۆی دووبارە کردەوەو لەپلانێکی جەزائیر ئاسادا و لەسەر دەستی ئەخزەر ئیبراهیمی جەزائیریی گەورە نەژاد پەرستی عەرەبی بەچاودێری‌و راسپاردەی راستەوخۆی ئەمریکی لەرێگای بەرزترین دەزگای نێودەوڵەتیدا، ئەنفالی برگە یاساییەکانی داخوازی کورد بەرۆژی روناك کرا، بێ ئەوەی سەرکردایەتی کورد نوتقی لێوەبێت و قەتیش چاوەڕوان نەدەکرا پەرلەمان ئەو هەڵوێستەو بڕیارە لەسەر خۆی تۆمار بکا لەپشت گوێ خستنی نارەزایی داخوازییەکانی رای گشتی کوردستانی وەك هێمای دابڕانیان لەخەڵك و جەماوەرو، باوەڕیش ناکەم بەم هەڵوێست نواندنە سەرکردایەتی کورد چارەنووسی باشتر بێ لەهی سەرکردە کلاسیکیەکانی تورکی‌و ئەفغانی.

دووبارەی دەکەمەوە ئەگەر عەرەبەکان بڕیاریان دا بمێننەوە لەکەرکوك وەك پێکهاتەیەکی پۆزەتیف دەتوانن بمێننەوە. ئێمە ئێستا سەرقاڵی ئەوەین کەهەندێ رێگەچارەو خەیارات بدەینە خەڵکی. وەك ئەوەی ئێوە چۆن ناتانەوێ زۆر لەو عەرەبانە لەکەرکوك بمێننەوە، زۆر لەعەرەبەکانیش نایانەوێ بمێننەوە، بەڵام بەداخەوە لایەنێکی ئەوەی کە ئەوان نایانەوێ بمێننەوە بەهۆی ئەو سەرچاوە ترس و تۆقاندنەوەیەکە لەلایەن ئێوەوە لێیان دەکرێ. بەڵام خاڵی هەرە سەرەکی ئەوەیە بۆ ئەوەی ئەوە بەشێوازێکی ئاشتییانەو عادیلانە چارەسەر بکرێ لەرێگەی قەرەبووکردنەوە بگەڕێنەوە، چونکە ئەگەر چارەنووسیان بەلای ئێوەوە گرنگ نەبێ ئەوا چارەنووسیان بەلای ئێمەوە گرنگە، چونکە ئەمانە چ لەسەر ئاستی تاك و چ لەسەر ئاستی کۆمەڵگا مافیان هەیە. من سەردانی هەندێ کامپی ئەو عەرەبانەم کرد لەسنووری دیالە کەرکوك دەرکراون باوەڕتان هەبێ حاڵ و گوزەرانیان هیچ جیاوازییەکی نەبوو لەگەڵ ئەو ئاوارانەی ئێوە کەمن پێش شەڕ لەکامپەکانی ئێرە سەردانم دەکردن، ئەوانە وەکو تاك قوربانی جۆرە سیاسەتێکی کوردن.

کورد دەتوانێ لەماوەی ئەو ٧ مانگەدا زۆر گۆڕانکاری بەدەستبێنێ

زۆر دڵگرانم بەوەی کەدەبینم ئێوە راتانگەیاندووە کە سیاسەت و بۆچوونی هاوپەیمانان بەرامبەر بەکورد گۆڕاوە، نەخێر نەگۆڕاوەو ئێمە پابەندی سیاسەت و بۆچوونەکانی خۆمانین بەرامبەر کوردو هەموو پێکهاتەکانی دیکەی عێراق، ئەمریکاو بەریتانیا هیچ جیاکارییەکیان نییە بەرامبەر بەکورد. وەزعی کورد زۆر باشتر گۆڕاوە، حکومەتی کوردستان وەك سۆبێکتێکی یاسایی دانی پێدانراوە کە پێشتر نەیبوو، پێویستیتان بە پاراستن لەئاسمانەوە نەماوە چونکە مەترسی دیکتاتۆریتان لەسەر لاچووە. لەکاتی دارشتنی یاسای بەڕێوەبردن و هەر قانونێکی دیکەدا داوامان کردووە حکومەتی کوردستان نەك هەر بمێنێتەوە بەڵکو بەرەسمی بناسرێ‌و داوامان کرد ئەخزەر ئیبراهیمی لەگەڵ خەڵك و بەرپرسانی حکومەتی هەرێم دابنیشێ تا بیروبۆچوونەکانیان لەدانانی حکومەت دا لەبەر چاو بگرێ. هیچ کەسێك لەهاوپەیمانان پێکهاتەی کوردی لەعێراق دا پشتگوێ ناخات، بەڵام لەهەمان کاتدا هیچ پێکهاتەیەکی دیکەی عێراقیش لەبیر ناکەین. ئێمە باش تێدەگەین ئێوەو سەرکردەکانتان ویستوتانە کە کورد لەزۆر پۆستی جیاواز لەکاتی پێکهێنانی حکومەتی کاتی عێراق دا ببینن. بەڵام ئەوە حکومەتێکی کاتییەو تەمەنی هەر حەوت مانگ دەبێ، دەبێ ئەوەتان لەبەرچاو بێ کە لەرێگەی نوێنەرەکانتانەوە دەتوانن زۆر گۆڕانکاری بێتە دی.

دەربارەی ئەو پرۆژە بڕیارەی کە ئامادەش کراوە، باسی کوردو هیچ پێکهاتەیەکی ئەتنیکی عێراقی نەکردووە، بەڵکو باس لەعێراق دەکات، ئەو عێراقەش کۆمەڵگای کوردی تێدایە. مەبەستمان لەدەرکردنی ئەو بڕیارەی ئەنجوومەنی ئاسایش ئەوەیە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی لەرێگای ئەو بڕیارەوە بەرەسمی دان بەو گۆڕانکاریانەدا بنێ کە لەعێراق هاتونەتە دی کە لەدکتاتۆرییەوە بەرەو دیموکراسی چووەو، دان بەوەبنێ کە عێراق دەوڵەتی خۆی هەیە. دواتر هەموو رەشنووس‌و پرۆژەیەکیش بۆ گفتوگۆ لەسەر کردنە، ئەگەر لە ١٢ ساڵی رابردوودا نوێنەری عێراق بەشداری لەدارشتنی هیچ بڕیارێکدا نەکردبێ کە لەبارەیەوە دراوە، ئێستا وەزیری دەرەوەتان لەنیویۆرکەو بەشدارە، کە کوردیشەو بە تەواوەتی بەشدارە لەدارشتنی ئەو بڕیارەدا.

تۆ بڵێی کورد ئەمجارەش بۆ هەموو شتێك شایی سێ پێیی هەڵبەستێ؟

کاوە ئەمین- سوێد

لابردنی سەددام لەسەر تەختو هەڵوەشاندنەوەی دەوڵەتی داگیرکاری عێراق، ساڵێك و چەند مانگێك لەمەوبەر، گەورەترین دەسکەوت بوو بۆ گەلی کورد، هەر هیچ نەبێت بۆ ئەوانەی کە راستەوخۆ زیانی ماددیی‌و گیانیان لەسەردەمی ئەو حکومەتەو سەددامدا پێگەیشتبوو. بەڵام ئەوەی جێگایی نەنگییە بۆ گەلێك کە هەشتا ساڵە هەموو مافە مرۆڤایەتییەکانی لێ زەوتکراوە، دامەزراندنەوەی ئەو دەوڵەتە رووخاوە بوو لەسەر ئێسك‌و پلوسکی رۆڵەکانی، جا گرنگ نییە پارتی‌و یەکێتی بن وەکو دوو رێکخراوی کوردی یان تاکی کورد بێت وەکو دوکتۆر مەحمودو هاورێکانی، یانیش سەرچۆپی گرتنی پریزێنێك یان خوێندنکارێکی زانکۆ بێت کاتی راگەیاندنی دەستوری کاتی عێراق، کە نەك باشوور تەنانەت پارچەکانی تری کوردستانیش، بۆی کەوتنە هەڵەکە سەماو سەدان کورد خۆیان بۆ خستە زیندانیشەوە، جا کەشکۆڵ وتەنی لە "ئۆخەی هەڵکێش‌و چەپڵەلێدەر" بگەڕێ کە سەدان وتارو لاپەرەیان رەشکردەوەو کەوتنە پیا هەڵگوتنی "عێراقی هیواو ئاشتی".

ئێستاش کە هەموو ئەو بەڵێنانەی کە پارتی‌و یەکێتی بە خەڵکیان دابوو و تەنانەت لەیاسای کاتی دەوڵەتی عێراقیشدا کەم یان زۆرێك ئێشارەیان پێکرا، بەتایبەت وشەی فیدراڵی کە ئێستاشی لەگەڵدابێت، نەزانرا چ مۆدیلێکە، هەروەها مافی ڤیتۆ بۆ سێ پارێزگا کە بتوانن بڕیارێك هەڵوەشێننەوە ئەگەر بزانن لە بەرژەوەندیاندا نییە، لەلایەن دەوڵەتانی یەکگرتووی جیهانەوە کە خۆیان بەپارێزەری مافی مرۆڤ‌و دنیا دەزانن بە نوکە قەڵەمێك وەکو خانوچکەیەکی منداڵان خراپ کرا، جا کورد با بۆ خۆی هەر نوکە نوك بکات، مەگەر کاتێك کورد ئەنفال دەکرا، ئەمریکاو سۆڤیەتی کۆمۆنیستی‌و ئەورووپا راستەوخۆ هاوکاری سەددامیان نەدەکرد. ئەی مەگەر ئەوان هەمیشە پشتیوانی تورکیا نەبوون کە تێیدا بیست ملیۆن مرۆڤی کورد مافی ئەوەیان نەبوو لەماڵی خۆشیاندا بەزمانی کوردی بئاخڤن؟ ئەی مەگەر هەر ئەوان نەبوون سەرکردەیەکی کوردی وەکو ئۆجەلانیان بە دەستبەستراوی رەوانەی تورکیا کردەوە؟ ئەی مەگەر قاسملوو شەرەفکەندی لەحەوشەی ماڵەکانی ئەواندا خوێنیان حەلاڵ نەکرا؟ ئەی کەواتە هێلکەکانی کورد بۆ هەمیشە دەبێت لە سەبەتەیەکدا دابنرێن، یانیش پیس بن‌و یەکێکیان هەڵنەیەت؟

ئەی بزووتنەوەی راپرسی لەماوەی ئەم ساڵەدا چیان کرد، ئایا توانییان خەڵکی کورد لەکوردستان بێننە سەر جادەکان بۆ ئەوەی داوای "راپرسی" بۆ خۆیان‌و وڵاتەکەیان بکەن، ئایا بۆ لە مانگی شوباتدا، ژمارەیەکی زۆر کوردی ئاوارەی ئەورووپا بەدەنگیانەوە هاتن‌و لەزۆربەی وڵاتەکان رێپێوان ساز کراو، ئیمزا کۆکرایەوە، ئەی لەکوردستان بۆ ئەو کارە نەکرا؟ خۆ ریفراندۆم بۆ خەڵکی کوردستان دەکرێت، نەك بۆ کوردە ئاوارەکانی ئەورووپا.

ئەم بڕیارەی نەتەوە یەکگرتووەکان لەمەڕ عێراق، دەکرێت وەکو چرایەکی سەوز وا بێت بۆ جارێکی تر قڕکردنی کوردو، وەکو هاووڵاتی دەرجە دوو سەیرکردنی، وەزیری دەرەوەی عێراق هوشیار زێباری کە خۆی کوردە، بەرپرسیارێتیەکی مێژوویی خستە سەرشانی خۆی‌و مێژوو وەکو وەزیرە کوردەکانی دەوڵەتەکانی پێشووتری عێراق چاوی لێدەکات، چونکە ئەو زۆر بەشان‌و باڵی ئەو بڕیارەیدا هەڵداو بۆ جێبەجێکردنیشی درێخی نەکرد، دەنا، با بە بەرچاوی هەموو دنیاوە دەستی لەکار بکێشایەتەوە یان لە نەتەوە یەکگرتووەکان لەمەڕ مافەکانی کورد لەهەر چوارپارچەکەی کوردستان قسەی بکردایەو داوای چارەسەری کێشەی کوردی بکرادایە وەکو چۆن داوای چارەسەرکرنی کێشەی فەلەستینییەکان دەکەن.

ئەم پەلە قاژەیەی کورد، ئەگەر نەخرێتە پراکتیکەوە، بەتایبەتی وەکو میللەت نەك وەك حیزب و رێکخرا، دەچێتە پاڵ پەلەقاژەکانی دوو هەزار ساڵی رابردووی‌و سەرلەنوێ لەسفرەوە دەستپێکردنی. لەپراکتیکردنیش مەبەستم ئەوەیە کە با هەرچی زووترە، هەموو خەڵکی باشووری کوردستان کە دەکاتە ویلایەتی موسڵی ١٩٢٠، لەیەك کاتدا بێنە سەر جادەکان‌و بەشێوەیەکی ئاشتیانە داوای مافەکانی خۆیان بکەن، بە ئەمریکیەکانیش بڵێن کە کورد چیتر ناتوانێت، ژیانی سەربازەکانی لە کوردستاندا بپارێزێت. ئەمەش بەمانای شەڕکردن لەگەڵ ئەمریکادا نییە، بەڵکو داوایەکی سەردەمیانەو شارستانیانەیەو دنیاش یان هەرهیچ نەبێت چاوی کامێراکان خافڵگیر نابن لێی. دەنا کێشانەوەی چەند وەزیرێك لەدەوڵەتی عێراق، رەنگە بۆ ماوەیەکی کاتی وەکو چۆن لەکاتی سەرئێشەدا، دەرمانێکی هێورکەرەوە بخۆیت وایە، چونکە "عێراقی هیواو ئاشتی" بەشی ئەوەندەی کورد تیا دەستدەکەوێت بکرێن بەوەزیرو گزیر، مەگەر سەددام کەمی هەبوو لەو کەسانە.

دەنا گوناهە بۆ ئۆتۆنۆمی‌و ئەو دروشمانەی کە پەنجا ساڵە خوێنی بۆ دەرێژرێت، جارێکی تر نەك خوێن بەڵکو ئارەقیشی بۆ برێژرێت!

یان ئەوەتا ئێمەی کورد بەهەموو شتێك دەیژەنین‌و بە ختوکەدانێك دەکەوینە سێ پێی!

عێراقی هیواو ئاشتی... یەع

بۆتان تەحسین

لە سەفەرنامەی کوردێك لەسەردەمی عێراقی هیواو ئاشتی بۆ بەغدا هاتووە: کاتژمێر ٨ی بەیانی بوو گەیشتینە کەرکوك، سیمای شارەکە نائومێدییەکی گەورەی پێوەدیار بوو، داماو و بێ هیواو رووخاوو دۆڕاوو لەدەستچوو، ئێستا لەو هێمایە بەتاڵ بۆتەوە کە رەمزی خۆڕاگری‌و چەوسانەوە بێ، ئەوسا تروسکایەکی ئومێد هەر هەبوو کە رۆژێك لەرۆژان کەرکوك بێتەوە باوەش کوردستان، بەلام چەپگەڕی گەردوون بەپێچەوانە وەرسوڕا ئەو تروسکاییەش کوژاوەتەوە، ئەمڕۆ کەرکوك بەشێکە لەولاتی عەرەب، لەوە دەچێ ئیتر بڕای بڕای کەرکوك نەگەڕێتەوە، کەرکوك لەجیاتی ئەوەی دڵی کورد بێ، ئێستا وەك قودسی فەلەستینەکان بوو بە شتێك لە رابردوو بەتەواوی لەدەسچوو، چونکە ساڵێك زیاتر بەسەر ئازادی عێراق تێپەڕی کەچی لەگەڕەکی عروبەوە سووکایەتی بەکورد دەکرێت‌و کورد بەترسنۆك لەقەڵەم دەدرێ، لەمزگەوتی بیلال حەبەشی هەمان قەوانی جیهادو ئەنفالەکەی جاران لێدەدرێتەوە، سەرۆك عەشیرەتی عوبێدیش لەجاران بێ شەرمانە تر بەسەر کورد هاوار دەکات، کوردیش ورتەی لێنایە، لە حەویجەش کورد قران هەر درێژەی هەیە، مەلای مزگەوتەکان لە کۆنە بەعسییەکان درندەتر فتوای قەتل‌و عامی کورد دادەکەن.

نوقمی نائومێدییەکی گەورە بووبوم کاتێك لەقولایی ئاخ هەڵکێشان‌و ماتەمدا شوفێرەکە رایچڵەکاندم‌و لە هەر سێ نەفەری ناو ئوتومبێلەکەی پرسی، کە یەکێکیان بەرپرسێکی گەورەی ئیداری بوو لە هەرێم، بەکاری حکومەت دەچووە بەغدا، بەلام لەترسی راوە کورد نەیوێرابوو بەئوتومبێل‌و پاسەوانەکانی خۆی بچێ بۆ بەغدا، بۆیە بڕیاری دابوو بەتەکسی درێژە بەخەباتی نیشتمانی عێراقی بدات، شوفێرەکە: لێی پرسی دەڵێن چی ئەگەر بەرێگەی خالس نەچینە بەغدا، رێی تکریت‌و سامەڕا بگرینەبەر، لەوانەیە ئەوێ مسۆگەرتر بێ؟ بەپێی قسەی شوفێر رێگەی خالس هەر لە سلێمان بەگەوە رێگەکە خەتەرناکا تا دەگاتە گەڕەکی شەعب لە بەغدا، مەگەر کەسێك شانسی هەبێت رێککەوتی گرووپ‌و تاقمی عەرەبی ئەو ناوە نەکات، کە سەربڕینی کوردێك‌و مریشکێکیان پێ وەك یەکە، هێشتا ئێمە وەدەنگ نەهاتبوین برای بەرپرس، هەر بەربەی هەرێم دەستوری‌دا کە بچینە رێگەی تکریت‌و سامەڕا، ماڤ دەنگدانی ئێمەی خوارد، ئیتر ئەو رێگایەمان گرتە بەر لەسەر رێگا دیمەنێکی زۆر سەیر سەرنجی راکێشام کە ئەویش ترس‌و دڵەراوکێی سەربازانی ئەمریکا بوو لەعەرەب، لەحاڵەتی ئامادەباشی بوون، بواریان نەدەدا یەك ئوتومبێل ئەوان تێپەڕێنێ نەوەك وەپێشیان بکەون‌و بۆسەیان بۆ دابنێنەوە، لەهەر چرکەیەکدا چاوەڕێ بووین بدرێینە بەر دەسرێژی گوللە، لەدڵی خۆمدا دەمگوت دە بیخۆن ئەمە پاداشتی بەرگریتان بێ بۆ بەخشینی کەرکوك بەعەرەب، کەچی واتان بەسەر دێنن. گەیشتینە نزیك سامەڕا، لەوێ چوارڕیانێك هەبوو کە لەدەرەوەی شاربوو رێگاکە بەرێگەی سەرەکی بەغدا دەبەستێتەوە، کاتێك گەیشتینە ئەوێ هەر ئوتومبێلەکەی ئێمە بەتەنها لەسەر رێگاکا مایەوە، چۆڵبوونی شەقامەکە هێمای دۆخێکی نائاسایی دەگەیاند، ئەوەبوو بەر لە گەیشتنمان بۆ چوارڕیانی شارەکە تانکێکی ئەمریکی گلۆپی پرتەقاڵی بۆ پێکردین کە نەچین، ئەگینا دەدرێینە بەرگوللەی ئەوان، بەناچاری باماندایەوە ناو شار، هەر لەگەڵ گەیشتنی ئێمە بۆ شەقامی سەرەکی سامەڕا، ئیدی لەهەموو کووچە کۆڵانێکی ئەو شارە تەقە دەستی پێکردو هاواریان دەکرد (لاتعوفوهم!)، کە بینیان ژمارەی ئوتومبێلەکەی ئێمەش ژمارەی شارێکی کوردستانییە، ئیتر ئێمەش بووین بەئامانجی تەقە کوێرانەکەیان‌و جیاوازییان لەگەڵ ئەمریکییەکان پێ نەدەکردین، زیرەکی‌و خێرایی شوفێرکە ئێمەی رزگار کرد، تا لەو سەرەوەی شار گەیشتینەوە کاروانێکی ئوتومبێلە سەربازییەکان‌و تەقەکانمان لێ وەدوور کەوتنەوە، بەلام سەیرەکە لەوە دابوو جارێکی تر خودی سەربازە ئەمریکییەکانیش ئەو کات ئامادە نەبوون خۆمان لێ بکەن بەخاوەن، وەك هەر عەرەبێکی تر مامەڵەیان لەگەڵ کردین‌و وێڕای شوێنەواری گوللەکان بەسەر ئوتومبێلەکەمان، کەچی هێشتا ئوتومبێلەکەیان پشکنی‌و ناسنامەیان لێوەرگرتین، هێزەکانی ICDCی ئەوناوەش کە هەر هەموویان عەرەب بوون دڵیان بەم بەسەرهاتەی ئێمە خۆشبوو، لە هەڵسوکەوتیان دیار بوو کە دەیانگووت: بەدەستی ئێمە نییە بەلام بەدڵی ئێمەیە.

بەهەر شێوەیەك بێ گەیشتینە بەغداو یەکسەر بەرەو (بەتاوین) چووین، ئوتێلەکانی ئەو ناوە پڕ بوون لە میوانی کورد، کە هەر هەموویان خەمی گەڕانەوەیان هەبوو بۆ کوردستان، دوای ئەوەی سەربردەی سەفەرەکەی خۆمان گێڕایەوە، ئیتر هەر کەسە هەنبانەی پڕ بوو لەم باسانە کە هاوشێوەی بەسەر هاتی ئێمە بوون، جا چ بەخۆیان بەسەریان هاتبوو، یانیش بۆیان گێڕا بوونەوە کەچی بەسەر کورد دێ، کەسێك کە لەگەڵ کاروانی کۆمەك گەیاندن چوو بووە فەللوجە دەیگووت مەلاکانی ئەو شارە بەراشکاوی دەڵێن کوردەکانیش وەك چوار بەلێندەرە ئەمریکییەکان لێدەکەین‌و کوشتنیان غەزایە، یەکێکی تریش دەیگووت ئەگەر ئەو عەلی سیستانییە لەدەستی بێ لە عەلی کیمیاوی خراپتر بەسەر کورد دەهێنێ، لەو نەجەفە گرووپی موقتەدا سەدر بە حەسرەتن کوردێك ببینن بۆ ئەوەی قۆڵبەستی بکەن‌و بڵێن ئەوە پێشمەرگەیە لەگەڵ ئەمریکییەکان هێرش دەکاتە سەر مەزارە پیرۆزەکانی شیعە، بەڕێوەبەرێکی وەزارەتی ئەوقافیش کە لە هوتێلەکە بوو دەیگووت هەندێ ئەندامی دەستەی ئەوقافی عێراق وەك جولەکە سەیری کورد دەکەن، کاسبکارێکی کوردی بەغداییش دەیگووت: ئێستا خەڵکێکی زۆر بەگوومانەوە زەوی‌و خانووبەرە بە کورد دەفرۆشن‌و پێیان وایە بۆ مۆسادی ئیسرائیلی دەکڕین. کابرایەکی مەسیحیش کە لە بەسرا رایکردبوو، لەوێ هەڕەشەی کوشتنی لێکراو بوو چونکە خواردنەوە کحولییەکانی فرۆشتووە، دەیگووت ئەو خەڵکەی کە رۆژێك لەرۆژان لەسەر دەستی بەعس مەینەتی‌و زوڵمی چەشتووە ئێستا رق‌و کینەیەکی زۆری بەرامبەر بەکورد لەدڵدایە، لەبەندەرەکانی ئەوێ کەل‌و پەلی بازرگانانی کورد دوادەخەن‌و گێچەڵیان بۆ دروستدەکەن، کەسایەتیەکی سیاسیش کە بۆ حاڵ‌و وەزع پرسین هاتبووە ئەو ناوە دەیگوت ئێستا بەرەیەك بەراشکاوی لەژێر پەردەی دڵسۆزی نیشتمانی عێراقی هەڕەشەی ئەوە لە کورد دەکەن کە ئەمریکا تا هەتایێ لێرە نابێ جا ئەو کات چیدەکەن؟! بەپێی قسەی ئەو پیاوە ئەو بەرەیە لەلایەن ناوەندە عەرەبییەکان‌و ولاتانی دراوسێ‌و جامیعەی عەرەبی‌و کۆنگرەی ولاتانی ئیسلامی پشتیوانی دەکرێن.

قسەو باسەکان زۆر بوون، هێشتا هەندێکیش مابوون هەنبانەی خۆیان هەڵڕێژن، بەلام باس‌و خواسەکانمان وەستان بۆ ئەوەی گوێ لەهەواڵەکان بگرین، بەر لەدەسپێکی هەواڵ کەناڵەکە زۆر بەگەشبینیەوە ریکلامێکی بۆ عێراقی هیواو ئاشتی پەخش کرد، لە ریکلامەکە (سۆڕان!) پاسێك دەداتە عومەر ئەویش بۆ یەکێکی تر و گۆڵێك دەکەن، بەلام دیارنییە کە لە کێ کراوە، هێشتا تایتڵی هەواڵەکان نەهاتبوو، گرمەو هۆڕەی تەقینەوەکان لەنزیك ئوتێلەکەی ئێمە دەستی پێکرد، یەکێکیان هێندە نزیك بوو کە کارەبای ئەو ناوەشی لەگەڵ خۆی کوژاندەوە، ئیتر ئەو ناوە بوو بەدووکەڵ‌و تۆزو خۆڵ بەری ئاسمانی گرت کەمێك لەئوتێلەکە دوورکەوتینەوە، ئیدی بۆنی سووتانی شوێنی تەقینەوەکە لەگەڵ بۆنی قوڕو چڵپاوی شەقامەکە تێکەڵ بوو، لەگەڵ گەیشتنەوەمان مولیدەی ئوتێلیلشیان داگیرساندو بێژەری هەواڵەکانیش دوا هەواڵی پێشکەشکرد، هەر یەکسەر ریکلامەکە جارێکی تر پەخش کرایەوە، بەهاواری موعەلیقەکە زیاتر پەست بووم وام هەستکرد کە گۆڵەکە لە منی کورد کراوە، وەك بۆنی سەگی تۆپیوو بەردڵی گرتم، لەداخاندا تەلەفزیۆنەکەم کوژاندەوەو گووتم: یەع لەعێراقی هیواو ئاشتی.

لێرەش بەشێك لە سەفەرنامەکە تەواوبوو، کەچی ئومێد هەر هەیە عێراقی هیواو ئاشتی بێتە بوون!!!..

ئەگەر ئەمجارە چوونەوە..

نورەددین سەعید وەیسی
کەنەدا

تازە قسەو باس لەسەر رووخاندنی رژێمی سەدام گەرم ببوو کە رۆژێکیان لەشام بەڕێکەوت وێب سایتی کۆشکی سپیم www.whitehouse.gov کردەوەو ئەم تێبینییە سەرنجی راکێشام: دەتوانی بەم ئیمەیلە Autoresponder@WhiteHouse.GOV سەرنج‌و تێبینییەکانت بۆ سەرۆکی ئەمریکا بنێری، هەر دەمودەست بە ئینگلیزییە شڕەکەمەوە کورتە نامەیەکم بۆ جەنابی سەرۆك ناردو تیایدا هیوام خواستبوو ئەمجارە ئەمریکا پێ بەسەر کوردانەوە نەنێ‌و بیانخاتە ژێر رەحمەتی خۆیەوە، هەرچەندە دڵنیاش بووم لەوەی نامەکەم لەکات کوشتن بەولاوە هیچی تری لێشین نابێ بەلام دواجار گوتم جاچیم لەکیس دەچێ دەبا هەر بینێرم، دوای دوو رۆژ ئیمەیلێکم لەکۆشکی سپییەوە بۆهات:

((هەلۆ مستەر نورەدین وەیسی..

سەرۆك بوش ئیمەیلەکەتی بەدەست گەیشت‌و سوپاست دەکا بۆ سەرنج‌و تێبینییەکانت، دڵنیابە سوودیان لێوەردەگرێت..))!

ئەم وەلامە ئیشتیهای بۆ نامە ناردنێکی دیکە کردمەوەو ئەمجارەیان دوو سێ رۆژان لەماڵەوە خەریکی بوومو دووسێ فەرهەنگی تازەو نوێی ئینگلیزیشم لەتەنیشت خۆمەوە دانابووتا سەرنجڕاکێشترین وشە هەڵبژێرم، کورت‌و کرمانجی نامەکەم رەوانە کردو ناونیشانی تەواوی خۆشم نووسی‌و ئیدی ئەمجارەیان چاوەڕێی وەلامێکی زۆر تێرو تەسەل بووم، هەر بۆیەش دوای نامە ناردنەکە هەر کە زەنگی تەلەفۆنەکەی ماڵەوەمان لێیدابا بەهەڵەداوان خۆم دەگەیاندە لای تەلەفۆنەکەو نەمدەهێشت لەخۆم زیاتر کەسی تر هەڵیبگرێت، چونکە دڵنیابووم ئەگەر جەنابی سەرۆکیش بەشەخسی خۆی نەیکات ئەوە بێ شك دیك چینی یا کۆندالیزارایس رادەسپێرێت کورتە تەلەفۆنێکم بۆ بکەن..

کە لەدەرگاش دەدرا بەپەلە بۆ لای دەرگاکە غارم دەداو پێموابوو رەنگە ئەوە باڵیۆزی ئەمریکا بێ‌و گوناهە بازۆر لەبەردەرگا رانەوەستێ، بەلام جەنابی سەرۆك چەند وەلامی کاکەو مامەی دایەوە هێندەش وەلامی من، دواتر تێگەیشتم وەلامی نامەی یەکەمیشم وەلامێکی ئەلکترۆنی ئوتوماتیکیەو ئەگەر بن لادنیش نامە بنێرێت ئەو وەلامەی هەر دەدەنەوە.

بارزانی‌و تاڵەبانی کە لە بەرامبەر کورد زۆر بەفیزو دەعیەن کەچی نامەکەیان یاڕاستتر هاوارنامەکەیان زیاتر لەوەسیەتنامەیەك‌و موبایەعەکردنی بوش دەچوو بەناوی سەرجەم میللەتی کوردەوە، ئەم هاوارنامەیە جگە لەوەی (بعد خراب البصرە)یە لەهەمان کاتدا نامەیەکی فوول عەشایریش بوو، چونکە یانی چی (ئێمە هەر بەدۆست‌و دڵسۆزی ئەمریکا دەمێنینەوە تەنانەت ئەگەر زۆر جار پشتیوانیشمان لێ نەکەن)؟!!

لەساڵی رابردووەوە بارزانی‌و تاڵەبانی‌و بەرپرسانی تری پدك و ینك، بەرپرسە ئەمریکییەکان (بە جۆرج بوش)یشەوە دەبینن‌و لەگەڵیان لە دەعوەت‌و دەعوەتکاریدان، کەچی لەبەر (عێراقی هیواو ئاشتی) کوردستانیان هەر لەخەیاڵدا نەبوو، هەنووکەش دەیانەوێ بەنامەیەك داکۆکی لەمافەکانی کورد بکەن.

پێموابێ تاڵەبانی‌و بارزانی هەردووکیان بەخزمەت سیستانی (قرب الله اجلە) گەیشتوون، بۆیە دەبوو لانیکەم ئەوەی لێ فێر ببان کە ئەگەر نامەیان نووسی چۆن حیساب بۆ نامەکانیان بکرێت، بۆیە ئەگەر ئەمجارە چوونەوە خزمەتی کە دڵنیاشم هەر دەچن هەقە دەرسێکی سیاسەت‌و نامەنووسینی لەلا بخوێنن..

* * *

بارك الله فیکم..

لەبەرامبەر هەڵوێستەکانی سیستانیدا دژ بە کورد، قایمقامی شەقلاوە بڕیاریدا مەشروب خواردنەوە لەو شارە قەدەخەبکات، پارێزگای هەولێریش دوای ئەوەی لەداخی شەڕ فرۆشتنەکانی موقتەدا سەدر بەکوردو کوردستان چەند مێردمنداڵێکی لەسەر فرۆشتنی CDی رووت دەستگیرکرد، رەنگە بەم زووانە بڕیاری دەستگیرکردنی ئەو چەند دانە ژنە سفوورەش بدات کە بۆ یادگاری لەهەولێر ماون.

ئیدی بەرەو پاشەوە لەژێر ئالای (لاشرقیە ولاغربیە، جمهوریە اسلامیە)..!

* * *

ئەم دەسکەوتەش پیرۆزە..!

((فەرهاد عەونی: لەڕاپۆرتی کۆتایی کۆنگرەی فیدراسیۆنی رۆژنامەنووسانی نێودەوڵەتی دان بە بوونی کورد نرا وەك نەتەوەیەك لەرۆژهەلاتی ناوەڕاستدا)). گولان ٢٠٠٤/٦/١٠.

پیرۆزە ئەم دەسکەوتە گرنگەو هیواداریین لەکۆنگرەکانی داهاتووشدا بە دیکۆمێنت دان بەوەشدا بنرێت کە کوردیش مرۆڤن‌و تەنها دوو چاوو دووگوێ‌و دوولاقیان هەیە..!

www.kurdistannet.us/nuredin

مردن هەر جارێکە

کەریم مودەڕیس

گەلی کورد ئەوەندەی قسە لەدڵەو نەوێراوە بیدرکێنێ یا درکاندوویێتی‌و کەس پوولێکی پێنەداوە، وەك منداڵێکی لێهاتووە بلووغی بووبێ‌و زمانی نەگرتبێ، وشەکان لەقورگیدا زەنگیان هەڵێناوە.. نازانین لەکوێوە دەسپێبکەین‌و لەکوێوە بیبڕینەوە.. لە خۆ فشکردنەوەو هەڕەشەیەك کە خۆمان دەزانین سەرگرتنی زەحمەتە، یا لەپارانەوەیەك نە باوی هەیە نە خێرخوازێك گوێی بۆ دەگرێ چونکە دەرکەوت خێری هەموو کەس لە نەمانی، یا لەقۆڵبادانی کورد دایە بگرە ئەو ئەمریکایەی پێیگوتین ئێوە تەنانەت ئەزییەتیش بەلادانی سەددامەوە نابینن (چونکە هاتنە عێراق بۆ ئێمە وەك گەشتێك وایە)، چونکە خەو لەهەمووتان دێخێ کە لەو خەوەش رادەبن (کە رانەبووین) چاو لە دونیایێکی بێ سەددام‌و سەردەمێکی تازە دەکەنەوە کە خۆمان پێشڕەویی دەکەین، لەدادپەروەریی‌و گەیشتن بەمافەکان‌و گەڕاندنەوە ئیعتباری شکاوی هاوولاتی‌و بەنموونەکردنی ولاتەکەتان لە سستمێکی نوێ کە دیموکراسیی باڵیکێشێ بەسەرتاندا..!!

هەموو ئەم قسانە خەو نەبوو بەڵکو درۆیێکی دبلۆماسی دیکەی ئەمریکا بوو لەگەڵ کوردی کرد (ئەوەندە نەبێ کە دونیاییکی بێ سەددامان بینی بەلام سەردەمێکی تازە نە).. ئەوەی راستەدرچوو تەنها قسەی ئەو هاوەڵەم بوو کە چەند رۆژێك بەر لە لادانی سەددام لە ئەمریکاوە بە تەلەفۆن پێی گوتم: ئێوە وادەزانن بە هاتنی ئەمریکا ئیسراحەت دەکەن، بڕوا بکە ئیتر لەمەولا نە عێراق و نە ناوچەکەش خێر لە خۆی نابینێ. هەروەها گوتی من لەگەڵیان ژیاوم و دەزانم هەر شوێنێك ئەوانێ لێبێت گێژاوێك دروستدەکەن دانیشتوانی بفەوتێن.

کەچی ئێمە هەر لەسەر ئەو گوێیە نەنووستین کە خەبەرمان لەدونیایێکی هێمن و پڕ دادپەروەری بێتەوە، بەڵکو هێشتا بەخەبەر نەهاتووین لەو خەوەی کە ئەمریکا وادەی پێداوین کە گوایە خۆشیی بەدواوەیە، کەچی کەس ئەوە ناپرسێ وەك سەرچاوە نێودەوڵەتییە موخابەراتییەکان باس دەکەن سەددام دروستکراوی خۆی بوو و، بەئاگاداری خۆیان سامانی ولاتی هێنایەوە سەر خاك، بەر لە هەمووشیانەوە سامانی بەشەری کە ئەگەر لێکۆڵینەوەیەك بکرێت ئەوسا دەزاندرێ هاوولاتی عێراق چۆن لەرێگەی سەددامەوە ژیانی بوو بە قوربانی ئەمریکا. ئێستەیش ئەمریکا لاقی ئەوەمان لەسەر لێدەدات کە ئەو سەددامەی لاداوە کە خۆی بۆیهینابووین، ئەگەر ئەو (پیاوەتیی)ە شمان قبوول بێت ماف خۆمانە لە بەری ئەو پیاوەتییە بپرسین. یا دەبێ دیسانەوە گێلی لەسەری دابین کە واتێگەیشتین دونیا گۆڕاوەو ئەمڕۆ دوێنێ نییە، نەك هەر ئەوە بگرە بڕوامان بەیەکتریش هێنا کە کورد بوو بە دەستکەلای ئەمریکاو ئیتر وازمان لێناهێنێ، خەڵکیشمان لەسەر ئەوە پتر لێ بوو بە دوژمن و بە ئیسرائیلێکی دیکەیان ناوبردین کەچی تازە بەتازە ئەمریکا خۆی لێمان گێل دەکات‌و پشتیوانی عەرەبێك (سیستانی) دەکات بە هەموو حساباتێك دەبوو لەگەڵ ئەمریکا بکەوێتە سەنگەری بەرانبەرەوە کەچی خزمەت بەیەکتری دەکەن و لەبەرژەوەندی یەکتر هەڵسوکەوت دەکەن. سیستانی باشترین نموونەیە کە جڵەوی دەسەلاتی دوای سەددامی لە کورد سەندەوەو، قسەکانی بە بەرژەوەندی ئەمریکا کەوتەوە کاتێك هەڕەشەی ئەوەی کرد کە نابێ نەتەوە یەکگرتووەکان یاسای کاتی بەڕێوەبردنی عێراق بەهەند هەڵبگرن کە دیارە لەوێدا لە دەستیان دەرچووە باسی بەفیدراڵکردنی عێراقیان کردوە، لەپاشانیش سیستانی ئەوەی بە سەرکەوتنێکی گەورە ناوزەد کرد کە پێ لەسەر یاسا کاتییەکە دانەگیراوە بەڵکو ئەمریکا لەسەر حسابی کورد ناوخۆو ناوچەکەش‌و عەرەبیشی رازیکرد.. سەیرەکەش لەوەدایە بە هەموو لێکدانەوەیەك وا مەزندە دەکرا شیعە نەیارێکی ئاشکرای ئەمریکا بێت و هیچ پۆستێکی سەرەکی بەر نەکەوێ چونکە ژنبەژنێکی دیکە لەگەڵ ئێران دەکەنەوەو رەنجی هاوپەیمانان بە فیڕۆ دەڕوا، کەچی لە نەبوونی هیچ هێزێك لەعێراقدا نەیانهێشت کورد بە هەموو هێزێکی مادی‌و مەعنەوی خۆی رۆڵێك ببینێ، بەڵکو دووبارە مێژوویان هێنایەوە بیرو، سیستانییکیان بۆ قوت کردەوە بە ئەندازەیەك کورد ناچاری مێچکە مێچکەکردن بێت لەبەر سیستانی‌و حەوزەکەیەوە، ئەم حەوزەیەی پتر لە جارێك لە حەوزی کوردی خواردۆتەوە کەچی نەبوو جارێك یەکێك ئەمەکدارییێك بنوێنێ‌و، بە بێ ئابڕوانە دەرنەخات کە هاوپەیمانییێتی دوێنێی لەبەر ئەوە بووە کە دوژمنیان یەك بووەو بەس. بەلام لەدوای ئەوەی ئەو هەموو راستییانە ئاشکرا بوون و کورد لە بیابانەکە بە تەنیا مایەوە، چیبکەین باشە..؟!!

هەلبەت من تەنزیر بۆ سەرکردایەتی کورد ناکەم بەلام وەك رۆژنامەنووسیك وایدەبینم کە ئەوەی بنبەڕە هاتە سەربەڕەو دۆست و دوژمنی کورد لەم چەند رۆژەدا پەردەی راستیی مەرامەکانی خۆیان هەڵماڵی. بێگومان لە هەنگاوی یەکەمدا نیازەکان دەخویندرێنەوەو ئەوەی بە تەعدیل و تەعدیلکاری بەکورد دەدرێ هەموو خاتر راگرتن و هەڵخەڵەتاندنە ئەگینا ئەمریکاشمان بۆ دەرکەوت کە زۆربەی زۆری بەڵێنەکانی بۆ گەیشتن بوو بەم قۆناغە و عەرەب بەهەموو عەیب و عارەکانیانەوە هێشتا لە کورد لەپێشترن و سازشیان لەسەر ناکری لەبەر خاتری کورد.

کەواتە یا دەبێ کورد بەوە قایل بیت کە پێی دراوەو، بێدەنگ بێت‌و ئەم کێشمەکێشە لەبیر خۆی باتەوە، یا ئەوەتە پێ لەسەر جیابوونەوە دابگرێ‌و مردن لەپێناوی جیابوونەوە بەسەربەرزی تێبگات، یا ئەوەتا ریفراندۆمیك بکات‌و هۆشداری ئەوە بدەنە خەڵك کە مادام هەر لکاندنە، با بەولاتیکی دیکەی دراوسێ بلکێندرێین خۆ ئەوە دووپشك دەڵێن ئەگەر بیخەتە ناو بازنەیەکەوەو بزانی لەهیچ لایەك دەرچوونی نییە، چوزووەکەی لە پشتی خۆی دەنێ‌و ئینتیحار دەکات، کەوابوو بائێمەش ئینتحاری ئیعلانی سەربەخۆیی بکەین مادامەکی هەموو لایەك بەو ئاراستەیە پاڵمان پێوە دینن چونکە مردن مردنە ئەم لاق وەشاندنە بۆچی؟؟!!

راگەیاندن، ئامرازێ ئامرازا

گوهدار ئیسماعیل

ئامرازێ ئێکێ:

مەبەست ژ ئامرازێ ئێکێ حزبە، هندەك جارا حزب وەکو ئامرازەکێ ژ بۆ سەرکەفتنا شۆرەشەکێ، ژ بۆ سەرفەرازی‌یا بزاڤەکا رزگاریخواز، رۆلێ خوە دگێڕیت. دناڤ هندەك سیستەما ژی دا حزب هەمی تشتە. وەکو وان دەولەتێن کو سیستەمێن تەك حزبی پەیرەو دکەن.

حزب ئەگەر یا مەزن ژی بیت هەر حزبە. حزب، ئانکۆ بەشەك ژ مرۆڤا، بەشەك ژ بیروباوەرا، هەڤدەم دگەل هەڤبەندی‌و بەرژەوەندییێن ماددی‌و مانەوی. هەروەسا حزب ژبۆ ئارمانجێن جودا جودا کار دکەن، چ بگەهنە دەسهەلاتێ یان نە. لێ مەرەما وان هەر ئەوە کو جۆرەکێ ژ دەسهەلاتێ بدەستڤە بینن.

دەما کو حزب ژ چارچووڤێ خوەو سنووری خوە دەردکەڤیت و سیبەرا خوە ب سەر هەمی لایەنێن ژیانێ بەلاڤە (دکەت) هنگی ژیانێ لبەر خەلکی گران دکەت و دبیتە بارگرانیەك ب سەر ملێن خەلکیڤە.

دهەر کاودانەکی ژی دا حزب رۆلێن جۆر ب جۆر دبینن. بێگومان کوهندەك حزب نەرماتیا گهورینێ دناڤ میکانیزما کارکرنا خوە دا خودان دکەن، ژ بەر هندێ هندەك حزب پتر ژ هندەکێن دی بەردەوامییێ ب ژیان و وەرارا خوە ددەن. ب ڤێ چەندێ ئەگەر حزب ئامرازەك بیت ژ بۆ بدەستڤەئینانا ئارمانجێن مەزنتر باشترە ژهندێ کو حزب خۆبخو ئارمانج بیت.

ئامرازێ دووێ:

مەبەست ژ ئامرازێ دووێ راگەیاندنە. راگەیاندن، ب هەمی کەنالێن خوە یێن جۆر ب جۆرڤە، ئامرازەکە ژ بۆ گەهاندنا هندەك پەیامان. ئەڤ پەیامە چێ دبیت ژلایێ کەسەکی یان گرۆپەکێ یان حزبەکێ یان حکومەتەکێ بهێتە راگەهاندن. جۆرێن پەیاما ل دویڤ جۆرێن لایەنا د هەمەڕەنگن. بەرەیا دیموکراتیخواز دیارە کو چ جۆرێن پەیاما رەوانە دکەن. بەرەیا دیکتاتۆریخواز ژی یا دیارە. د هەر سیستەمەکێ ژی دا هندەك مەرج و داخوازی‌و پەیرەوەك ژ بۆ دەزگەهێن راگەهاندنێ هەیە.

راگەهاندن ژ هەر لایەنەکی بهێتە بکارئینان مەبەستا دوماهیێ بدەستڤەئینانا رەزامەندی‌یا خەلکی یان گەرمکرنا بازاڕی یە. بۆ نموونە ئەگەر حزبەك رۆژنامەکێ فرێ بکەتە ناڤ بازاڕی‌و ئەو رۆژنامە خویندەڤانا لدور خوە کوم نەکەت یان نەهێتە فروتن یا باش ئەوە کو ئەو رۆژنامە وەکو بەلاڤوکەکا ناڤخویی دناڤ رێکخستنێن وێ حزبێ دا بهێتە بەلاڤە کرن. مادەم کو رۆژنامە دچیتە ناڤ بازاڕی پێتڤی یەهزر ل خەلکی ژی بهێتە کرن. دڤێ رەوشێ دا کوگازندە ژ رۆژنامەگەری یا حزبی دهێتە کرن، مرۆڤ نەشێت بێژیت بلا ئەڤ جۆرێ رۆژنامەگەری پێ نەمینیت (چونکی ل دویڤ هەبوونا مەرجێن یاسایی هەر کەسەك یان لایەنەك دشێت ڤی مافی پەیرەو بکەت)، لێ ب باش دهێتە زانین کو رۆژنامەگەری‌یا حزبی هزر ل ب جەماوەری بوونا خوە بکەت.

ئاستێ سەرب خوەبوونا راگەیاندنێ پەیوەندی‌یا ب ژێدەرێن ماددی ژی ڤە هەی. ل هندەك جها هەبوونا سەرمایەکێ دیارکری ب پێتڤی دهێتە زانین، بەری کو دەزگەهێ راگەهاندنێ بکەڤیتە کاری.

ئەگەر دەزگەهێ راگەهاندنێ بشێت خوە بە خوە پێداویستی یێن ماددی یێن خوە بەرهەڤ بکەت دێ پتر شێت سەر خوە بوونا خەوەیا بزاڤ و چالاکیان بدەستڤە بینیت.

مرۆڤ نەشێت بێژیت کو راگەهاندن دڤێت یا ڤەدەر بیت ژ سیاسەتێ، چونکی دراگەهاندنێ ژی دا جۆرەك ژسیاسەتێ، یان هەلویستێن جڤاکی یان رەوشەنبیری یان ئابووری‌و... دهێنە بەلاڤە کرن. ئەڤجا چ کێم بیت یان زۆر. چ ب شێوازی راستەوخۆ بیت یان نەراستەوخۆ. دشێین بێژین ئەگەر حزبەك ژی رۆژنامەکێ بەلاڤە نەکەت، لێ هەر کەسێ رۆژنامەکێ بەلاڤ بکەت هەروەکو حزبەك هەی. چونکی رۆژنامەژی پێکهاتییە ژ هەلویستێ رۆژانەیێ دەزگەهەکێ. یان رۆژنامە پێکهاتیە ژ رەوشا ژیانا خەلکی‌و هەروەسا رۆژنامەو حزب وردەکاری یێن ژیانا رۆژانەیا خەلکی دیار دکەن.

پێشکەفتنا تەکنۆلۆژیا راگەهاندنێ ل ڤی سەردەمی بوویە ئەگەرێ هندێ کوپتر زانیاری بەلاڤ ببن ل سەر هەمی لایەنێن ژیانێ. ب ڤێ چەندێ ژی هەڤبەندی یێن خەلکی ژی دگەل ئێك نێزیکتر بوویە. ئەڤە ژێ دهێلە هستێ مرۆڤپەروەریی پتر وەرارێ بکە. هندی کو تەکنیکا راگەهاندنێ بەرەف پێشڤەبچیت، هند ژی پەیام و ناڤەرۆك دێ بەرفرەهتر هێنە بەلاڤەکرن، گهورین د دەزگەهێن راگەهاندنێ دا، پێتڤی ب هندێ دکەت کو گهورین د ناڤەرۆکێ ژی دا بهێتە کرن. پاراستنا هەڤسەنگیێ دناڤبەرا دەزگەهێن راگەهاندنێ دا (ژلایێ کەرەستەو ناڤەرۆك و کادرڤە)و بەرسڤدانا حەزو ڤیان و گازندێن خەلکی (ژلایێ بەلاڤکرنێڤە)و بەرچاڤکرنا ژێدەرێن ماددی‌و مانەوی دهەر کاودانەکی دا دێ پتر هاریکاربن ژبۆ گەشکرنا بزاڤا رۆژنامەگەری یێ.

تێبینی: مەبەست ژ حزب یان راگەهاندن نە بوو لایەنەکێ دیارکری‌یە.

guhdar_ismayil@yahoo.com